

POSELSTVÍ PAPEŽE
JANA PAVLA II.
K OSLAVĚ
SVĚTOVÉHO DNE MÍRU
1. LEDNA 2001

VYDAL SEKRETARIÁT ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE
PRAHA 2000
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

POSELSTVÍ PAPEŽE
JANA PAVLA II.
K OSLAVĚ
SVĚTOVÉHO DNE MÍRU
1. LEDNA 2001

DIALOGEM MEZI KULTURAMI K CIVILIZACI LÁSKY A MÍRU

1. Na počátku nového tisíciletí sílí naděje, že se mezilidské vztahy budou stále více inspirovat ideálem skutečně univerzálního bratrství. Bez úsilí o dosažení tohoto ideálu nebude možné zajistit trvalý mír. Na základě četných znamení lze usuzovat, že toto přesvědčení v lidském vědomí stále sílí. Hodnota bratrství je hlášána významnými chartami lidských práv, je jasně vyslovována velkými mezinárodními institucemi, zejména Organizací spojených národů, a konečně je více než kdykoli jindy vyžadována globalizačním procesem, který stále hlouběji spojuje osudy ekonomie, kultury a společnosti. Sami věřící různých náboženství stále více zdůrazňují, že vztah s jediným Bohem, Otcem všech lidí, nutně napomáhá tomu, abychom se cítili jako bratři a podle toho také žili. Když Kristus hovoří o Bohu, vyslovuje tento princip s krajní radikalitou: „Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska (1 J 4,8)“.

2. Současně však nelze zakrývat, že zmíněná světla zahalují temné a dlouhé stíny. Lidstvo zahajuje tuto novou etapu svých dějin s dosud nezhojenými ranami. V mnoha oblastech země je zkoušeno ostrými a krvavými konflikty a ví, že je náročné žít v solidárních vztazích s lidmi odlišných kultur a civilizací, mezi nimiž se zkracuje vzdálenost a které působí společně na témž území. Je všeobecně známo, jak je obtížné usmířit svářící se strany v rozrušené a rozjitřené atmosféře způsobené dávnou záští a závažnými, složitými problémy. Neméně nebezpečná pro budoucnost míru by však byla neschopnost přistupovat moudře k problémům plynoucím z nového společenského uspořádání, které vzniká v mnoha zemích v důsledku zrychlení migračních procesů, z nichž vychází nebývalé soužití lidí odlišných kultur a civilizací.

3. Proto považuji za naléhavé vyzvat věřící v Krista a s nimi všechny lidi dobré vůle, *aby se zamýšleli nad dialogem mezi kulturami a tradicemi různých národů* a vyznačovali v něm cestu nezbytnou k budování usmířeného světa, který může pokojně hledět

do budoucnosti. Toto téma má pro perspektivu míru rozhodující význam. Jsem potěšen, že se s tímto naléhavým úkolem ztotožnila také Organizace spojených národů, která prohlásila rok 2001 „Mezinárodním rokem dialogu mezi civilizacemi“.

Samozřejmě si ani zdaleka nemyslím, že by podobný problém měl jednoduché, okamžité řešení. Obtížná je i sama orientace v situaci, která se neustále mění, a uniká tak předem vytvořeným schématům. K tomu se připojují obtíže související se sladěním principů a hodnot, které jsou sice teoreticky slučitelné, ve skutečnosti však mohou nést prvky vyvolávající napětí a znesnadňující jejich společnou aplikaci. V jádru všeho přetrvává etické úsilí každého člověka, který je nucen se vypořádat se svým egoismem a se svými mezemi.

Právě z tohoto důvodu však považuji za užitečnou společnou reflexi o této problematice. Omezím se jen na několik principů, které mohou přispět k nalezení směrů vycházejících z toho, co v tomto rozhodujícím období dějin Duch praví církvím (srv. Zj 2,7) a celému lidstvu.

Člověk a rozmanité lidské kultury

4. Pohlédneme-li na lidstvo jako na jeden celek, můžeme jen žasnout nad různorodými a rozmanitými projevy lidských kultur. Liší se díky specifickým dějinným podmínkám a z nich plynoucím charakteristickým rysům, které činí každou kulturu jedinečnou, originální a ucelenou v rámci její struktury. *Kultura je kvalifikovaným projevem člověka a jeho pouti dějinami*, a to na úrovni jedince i společnosti. Člověk je totiž neustále veden inteligencí a vůlí k tomu, aby „zušlecht’oval statky a hodnoty přírody“¹, aby na stále vyšší kulturní úrovni uváděl v soulad základní poznatky o všech stránkách života, zejména ty, které se týkají sociálního a politického soužití, bezpečnosti a ekonomického rozvoje, formulace existenciál-

---

¹ Srov. II. vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 53, Zvon, Praha 1995.

ních hodnot a významů především náboženské povahy, které umožňují člověku i celé společnosti autentický lidský život.²

5. Každá kultura obsahuje prvky stálé a trvalé, a na druhé straně prvky dynamické a dočasné. Při prvním pohledu si pozorovatel nejdříve povšimne charakteristických rysů, kterými se daná kultura odlišuje, a které utvářejí její typický obraz, složený z prvků nejrozmanitější povahy. Většina kultur se rozvíjí v rámci určitého území, v němž se originálním a neopakovatelným způsobem setkávají geografické, dějinné a etnické prvky. „Typickost“ každé kultury se více či méně odráží v jejích nositelích. Je to neustálý a dynamický proces, v němž je každý jedinec danou kulturou ovlivňován a současně ji podle svých sil a schopností sám ovlivňuje. *Být člověkem nutně znamená existovat v rámci určité kultury.* Každý člověk je poznamenán kulturou, kterou dýchá prostřednictvím rodiny a lidských uskupení, s nimiž vstupuje do vztahu, prostřednictvím výchovy a rozmanitých vlivů prostředí, a konečně také prostřednictvím základního vztahu, který chová k území, na němž žije. Není zde žádný determinismus, ale trvalé dialektické působení mezi silou podmíněnosti a dynamismem svobody.

Lidská formace a kulturní sounáležitost

6. Přijetí vlastní kultury jako prvku utvářejícího osobnost, zejména v první fázi růstu, je všeobecně platným faktem, jehož význam lze jen stěží přecenit. Člověk nezakořeněný v určité *půdě* by se již v raném věku vystavoval nadměrnému množství protichůdných podnětů, které by nepřispívaly k jeho pokojnému a vyrovnanému vývoji. Právě na základě tohoto podstatného vztahu k vlastním „kořenům“ – v rámci rodiny, ale také daného území, společnosti a kultury – se v člověku rodí *smysl pro vlast* a kultura nabývá, někde více a jinde méně, národního rázu. I Boží Syn, když se stal člověkem, získal se svou lidskou rodinou také vlast. Navždy zůstane

---

² Srov. Jan Pavel II., Promluva v Organizaci spojených národů 15. října 1995.

Ježíšem z Nazareta, Nazaretským (srv. *Mk* 10,47; *Lk*18,37; *J* 1,45; 19,19). Jde o přirozený proces, v němž spolupůsobí sociologické a psychologické činitele, s většinou kladnými a konstruktivními výsledky. Proto je láska k vlasti *hodnotou, kterou je třeba pěstovat*, avšak bez úzkoprsosti, neboť s vlastní je třeba milovat celou lidskou rodinu.³ Je zapotřebí se vyhnout patologickým projevům, k nimž dochází, když se do pocitu sounáležitosti začne vkrádat vyvyšování se nad ostatní a vylučování všeho odlišného, takže nabývá nacionalistické, rasistické a xenofobní povahy.

7. Jestliže je na jedné straně důležité dokázat ocenit hodnoty své vlastní kultury, je na druhé straně zapotřebí si uvědomovat, že každá kultura je typicky lidským a historicky podmíněným produktem, a proto má nutně svá omezení. Proto, aby se pocit kulturní sounáležitosti nezměnil v uzavřenost, je účinným lékem nezaujaté a předsudky nezatížené poznání ostatních kultur. Podrobným a důkladným zkoumáním kultur konečně zjišťujeme, že se pod rozmanitým povrchem často nacházejí *významné společné prvky*. To je zřejmé i z dějinné posloupnosti kultur a civilizací. Církev, upírající pohled na Krista, který zjevil člověka člověku⁴, v síle dvoutisíciletých dějin je přesvědčena, že „za všemi změnami je mnoho věcí, které se nemění“⁵. Tato kontinuita vyplývá z hlavních a univerzálních rysů Božího plánu o člověku.

Kulturní odlišnosti mají být proto chápány *v základní perspektivě jednoty lidského rodu*, která je primární historickou a ontologickou skutečností, v jejímž světle lze pochopit hluboký význam těchto odlišností. Jedině v pohledu na kontext jednotných a odlišných prvků je totiž možné chápat a interpretovat plnou pravdu o každé lidské kultuře.⁶

---

³ Srov. II. vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 75, Zvon, Praha 1995.

⁴ Srov. *tamtéž.*, 2.

⁵ *Tamtéž.*, 10.

⁶ *Tamtéž.*, 10.

Kulturní odlišnosti a vzájemná úcta

8. Odlišnost různých kultur se v minulosti často stávala zdrojem neporozumění mezi národy a důvodem konfliktů a válek. Dodnes však jsme s lítostí a s rostoucími obavami svědky toho, že v mnoha částech světa dochází k *polemickému prosazování určitých kulturních identit na úkor jiných kultur*. Tento jev může v dlouhodobém měřítku vyústit v napětí a katastrofální střety, nebo přinejmenším ztížit postavení určitých etnických a kulturních menšin žijících v kulturně odlišné většinové populaci tíhnoucí k nepřátelským postojům a rasistickému chování.

Tváří v tvář této situaci si každý člověk dobré vůle nutně položí otázku týkající se základní etické orientace, která charakterizuje kulturní zkušenost určitého společenství. Kultury jsou lidským výtvorem, a proto se i v nich projevuje „tajemství nepravosti“ působící v lidských dějinách (srv. 2 *Tes* 2,7) a potřebují být očištěny a spaseny. Autentičnost každé lidské kultury, hodnotu *ethosu*, který zprostředkovává, neboli pevnost její morální orientace lze jistým způsobem měřit podle toho, jak slouží člověku a jak prosazuje jeho důstojnost na všech úrovních a v každém kontextu.

9. Radikalizace kulturních identit odmítajících každý vnější vliv je znepokojivá, avšak neméně nebezpečné je *otrocké přizpůsobování kultur* nebo některých jejich významných aspektů západním kulturním vzorům, které se vymkly křesťanskému prostředí a jsou inspirovány sekularizovaným a prakticky ateistickým pojetím života a různými podobami radikálního individualismu. Tento fenomén obrovských rozměrů je podporován mohutnými mediálními kampaněmi zaměřenými na propagaci určitého životního stylu, sociálních a ekonomických projektů, a v důsledku toho i takové celkové pohledu na realitu, který zevnitř narušuje odlišná kulturní uspořádání a vysoce rozvinuté civilizace. Díky významným vědeckým a technickým úspěchům působí kulturní modely západního světa přitažlivě a lákavě, ale bohužel se v nich stále zřetelněji projevuje postupné ochuzování jejich humanistické, duchovní a morální stránky. Jejich mateřská kultura je poznamenána dramatickou snahou realizovat

lidské dobro bez Boha, který je nejvyšší Dobro. Ale „tvor se bez Stvořitele ztrácí“⁷, jak upozorňuje II. vatikánský koncil. Kultura, která se odmítá vztáhnout k Bohu, ztrácí svou duši i orientaci a stává se kulturou smrti, jak to dosvědčují tragické události 20. století a jak ukazují nihilistické závěry nacházející se ve významných kruzích západního světa.

10. Podobně jako člověk realizuje sám sebe vstřícností k ostatním a ušlechtilým darováním sebe sama, i v kulturách, které byly vytvořeny lidmi, aby jim sloužily, je třeba uplatňovat dynamismy typické pro dialog a sdílení plynoucí z původní a základní jednoty lidské rodiny, která vyšla z Božích rukou, když Bůh „stvořil z jednoho člověka všechno lidstvo“ (Sk 17,26).

Z tohoto pohledu se *dialog mezi kulturami*, jenž je tématem tohoto poselství k mezinárodnímu dni míru, *jeví jako požadavek, který je člověku a kultuře vlastní*. Kulturám, které jsou rozmanitými a geniálními projevy původní jednoty lidského rodu v dějinách, poskytuje dialog ochranu jejich odlišností a vzájemné pochopení a sdílení. Pojem sdílení, který vychází z křesťanského zjevení a jehož nejvyšším vzorem je jediný a trojjediný Bůh (srv. J 17,11.21), nikdy neznamená zploštění do uniformity nebo násilné připodobnění či asimilaci. Je spíše projevem sbíhavosti četných a rozmanitých podob, a proto se stává znamením bohatství a příslibem dalšího rozvoje.

Dialog vede k poznávání bohatství spočívajícího v různosti a uschopňuje lidi k vzájemnému přijímání v perspektivě autentické spolupráce odpovídající původnímu povolání celého lidského rodu k jednotě. Proto je dialog vynikajícím nástrojem k realizaci *civilizace lásky a míru*, kterou můj ctihodný předchůdce papež Pavel VI. nazval ideálem, z něhož by měl vycházet kulturní, společenský, politický a ekonomický život naší doby. Na počátku třetího tisíciletí je naléhavě zapotřebí opětovně předložit *cestu dialogu* světu, který je poznamenán příliš mnoha konflikty a násilím a který někdy ztrácí odvahu a nedokáže pohlédnout k obzorům naděje a míru.

---

⁷ II. vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 36, Zvon, Praha 1995.

Možnosti a nebezpečí globální komunikace

11. Dialog mezi kulturami se dnes jeví jako zvláště nezbytný, uvážíme-li *dopad nových komunikačních technologií* na život lidí a národů. Žijeme v době globální komunikace, která přetváří společnost podle nových kulturních modelů, více či méně odlišných od modelů předchozích. Přesné a aktuální informace jsou alespoň v zásadě přístupné prakticky komukoli, v jakékoli části světa.

Svobodný tok slov a obrazů ve světovém měřítku neproměňuje jen politické a ekonomické vztahy mezi národy, ale i samo chápání světa. Tento jev poskytuje řadu nevídaných možností, má však i některé negativní stránky a přináší některá nebezpečí. Skutečnost, že omezený počet zemí má monopol na kulturní „průmysl“ a distribuuje své produkty do všech koutů planety stále rostoucímu počtu lidí, může být silným faktorem způsobujícím stírání kulturních specifik. Tyto produkty obsahují a předávají implicitní hodnotové systémy, a proto mohou u svých příjemců vyvolat vyvlastnění a ztrátu identity.

Výzva představovaná migrací

12. Styl a kultura dialogu jsou důležité zejména v souvislosti s *komplexní problematikou migrace*, která se stala význačným sociálním jevem naší doby. Stěhování ohromných počtů lidí z jedné části planety na druhou často představuje pro jeho protagonisty dramatickou lidskou odyseu. Jeho důsledkem je míšení různých tradic a obyčejů mající značný dopad jak na zemi původu, tak na zemi cílovou. Přijetí místním obyvatelstvem a schopnost emigrantů začlenit se do nového lidského prostředí jsou dalšími měřítky kvality dialogu mezi jednotlivými kulturami.

Ve skutečnosti není snadné stanovit řád a uspořádání, který by pro dnes tolik diskutovanou kulturní integraci zajistil vyváženost a rovnost práv a povinností obou stran. V dějinách probíhaly migrační procesy různými způsoby a dosahovaly velmi odlišných výsledků. Řada civilizací se právě díky přistěhovalcům dále rozvíjela a migrace pro ni znamenala přínos a obohacení. V jiných případech

nedošlo ke sloučení kulturních odlišností původních a přistěhovaných obyvatel, kteří spolu nicméně dokázali žít ve vzájemném respektu a přijímání nebo toleranci odlišných zvyků. Bohužel však dodnes trvají situace, v nichž potíže spojené se setkáním rozdílných kultur nikdy nebyly vyřešeny a vzniklé napětí se opakovaně stává zdrojem konfliktů.

13. Pro tak složitou problematiku nemáme žádná kouzla; je však třeba vytyčit několik základních etických principů, které budou udávat směr. První princip spočívá v tom, že *k přistěhovalcům je vždy zapotřebí přistupovat s úctou odpovídající důstojnosti každého člověka*. Tomuto principu se v souvislosti s regulací migrace musí podřídit i potřebná péče o obecné blaho. Jde o to, aby přijetí hodné člověka, zejména je-li v nouzi, bylo v souladu s nezbytnými podmínkami důstojného a pokojného života jak pro původní obyvatele, tak pro přistěhovalce. Kulturní požadavky přistěhovalců je třeba respektovat a přijímat, pokud nejsou v rozporu s univerzálními etickými hodnotami, které jsou také součástí přirozených zákonů, a pokud neodporují základním lidským právům.

Respektování kultur a „kulturní rysy“ území

14. Obtížnější je stanovit, kam až sahá právo přistěhovalců na veřejné právní uznání jejich specifických kulturních projevů, které nejsou snadno slučitelné se zvyklostmi většinové populace. Řešení tohoto problému je v rámci zásadní otevřenosti *spjato s konkrétním zhodnocením obecného blaha* v daný dějinný okamžik a za dané územní a společenské situace. Mnoho záleží na tom, do jaké míry se v lidských srdcích zabydlela kultura vstřícnosti, která, aniž by rezignovala na hodnoty, dokáže sloučit otázky identity s otázkami dialogu.

Na druhé straně nelze podceňovat, jak jsem již uvedl, význam kultury, která je charakteristická pro určité území, pro ty, kdo na něm žijí od narození, a pro jejich vyvážený vývoj, zejména v nejtělejší věku. Z tohoto pohledu lze považovat za opodstatněný přístup zaručující danému území jistou 'kulturní rovnováhu' a zohledňující

kulturu, která v něm dosud převládala. Taková rovnováha je otevřená vůči menšinám a respektuje jejich základní práva, ale také uchovává a rozvíjí určité ‚kulturní rysy‘ neboli základní vlastnictví, jimž je jazyk, tradice a hodnoty všeobecně spojované se zkušeností národa a smyslem pro vlast.

15. Je však zřejmé, že tento požadavek ‚rovnováhy‘, úcty ke ‚kulturním rysům‘ určitého území nelze uspokojit pouze legislativními nástroji, které by bez zakotvení v *ethosu* obyvatelstva postrádaly účinnost, a navíc by podléhaly přirozeným změnám, až by daná kultura de facto ztratila schopnost oživovat národ a území a stala by se pouhým dědictvím uchovávaným v muzeích nebo v uměleckých a literárních dílech.

Životaschopná kultura ve skutečnosti nemá důvod k obavám, že bude potlačena, stejně jako žádný zákon nedokáže udržet při životě kulturu, která v srdcích lidí zemřela. V perspektivě dialogu mezi kulturami nelze bránit člověku, aby druhému předkládal hodnoty, v něž věří, pokud se tak děje s respektem k lidské svobodě a svědomí. „Pravda nevznáší svůj nárok jinak než silou pravdy samé, která proniká do lidské mysli jemně a spolu mocně.“⁸

Vědomí společných hodnot

16. Dialog mezi kulturami, který je nejvýznamnějším nástrojem budování civilizace lásky, je založen na vědomí, že *některé hodnoty jsou společné všem kulturám*, protože vycházejí z přirozenosti člověka. Takovými hodnotami lidstvo vyjadřuje své nejpravdivější a nejpodstatnější rysy. Je zapotřebí ponechat stranou ideologické výhrady a stranické zájmy a *pěstovat v srdcích lidí vědomí těchto hodnot*, které umocňují *úrodnou půdu*, z níž se rodí plodný a konstruktivní dialog. V tomto smyslu mohou a mají i různá náboženství přispívat svým rozhodným přínosem. Zkušenosti

---

⁸ II. vatikánský koncil, deklaráce o náboženské svobodě *Dignitatis humanae*, 1, Zvon, Praha 1995.

načerpané při četných setkáních s představiteli jiných náboženství – zejména pak při setkání v Assisi v roce 1986 a na Náměstí svatého Petra v roce 1999 – potvrzují moji důvěru, že ze vzájemné otevřenosti věřících různých náboženství může vzejít mnoho dobrého pro mír a blaho všeho lidstva.

Hodnota solidarity

17. Tváří v tvář rostoucím nerovnostem, s nimiž se na světě setkáváme, je *prvořadou hodnotou*, jejíž vědomí je třeba co nejvíce šířit, právě *solidarita*. Každá společnost se opírá o základ původního mezilidského vztahu, který je aplikován na stále širší okruh osob – od rodiny přes středně velká společenská uskupení až po celou občanskou společnost a společenství utvářející stát. Ani státy nemohou existovat bez vzájemných vztahů: současná situace vzájemné závislosti v celosvětovém měřítku napomáhá k lepšímu chápání společného osudu celého lidského rodu a prohlubuje ve všech vnímavých lidech úctu ke ctnosti solidarity.

V tomto kontextu je však třeba zdůraznit, že narůstající vzájemná závislost přispěla také ke zviditelnění mnoha rozdílů, jakými jsou nerovnováha mezi bohatými a chudými zeměmi; sociální propast uvnitř státu mezi těmi, kdo žijí v blahobytu, a těmi, kdo nemají možnost vést důstojný život, protože nejsou plněny ani jejich základní potřeby; ničení životního prostředí a degradace člověka způsobená a urychlovaná nezodpovědným užíváním přírodních zdrojů. Tyto sociální nerovnosti a nerovnoměrnosti se v některých případech prohloubily natolik, že zavedly nejchudší země k neudržitelnému pádu.

Jádrem autentické kultury solidarity je proto *podpora spravedlnosti*. Nejedná se jen o darování přebytku tomu, kdo je v nouzi, nýbrž „otevřít celým národům, přístup do sféry hospodářského a lidského rozvoje, z níž jsou vyčleněny nebo vyloučeny. K tomu nestačí dávat z přebytku, který náš svět hojně produkuje. Je k tomu zapotřebí především změny způsobu života, modelů výroby

a spotřeby a zkosnatělých mocenských struktur, jež dnes ovládají společnost“.⁹

Koment
se, Cente
překlad j

Hodnota míru

18. Kultura solidarity je úzce spjata s *hodnotou míru*, prvořadým cílem každé společnosti a národního a mezinárodního soužití. Na cestě za hlubším souladem mezi národy však svět ještě čeká řada úkolů, které staví všechny lidi před naléhavá rozhodnutí. Zatímco se s námahou upevňuje snaha o nešíření nukleárních zbraní, je tu riziko, že znepokojivý nárůst zbrojení podpoří a rozšíří kulturu soutěživosti a vytváření konfliktních situací, do nichž nejsou zataženy jen státy, ale také neinstytucionální jednotky, jako předvojenská uskupení a teroristické organizace.

Svět se dosud potýká s důsledky předešlých i současných válek, s tragédiemi způsobenými protipěchotními minami a strašnými chemickými a biologickými zbraněmi. A co říci o trvalém nebezpečí konfliktů mezi národy, nebezpečí občanských válek, které mohou vypuknout v řadě států, a o rozšířeném násilí, kterému mezinárodní organizace a vlády jednotlivých států téměř nedokáží čelit? Tváří v tvář takové hrozbě musí všichni cítit morální povinnost činit konkrétní a včasná rozhodnutí, která by podpořila mír a pochopení mezi lidmi.

Hodnota života

19. Základem autentického dialogu mezi kulturami není jen vzájemná úcta, ale i citlivé vnímání *hodnoty života*. Lidský život nemůže být nahlížen jako předmět, s nímž lze libovolně nakládat, nýbrž jako nejposvátnější a nedotknutelná realita na světě. Nelze dosáhnout míru, když se tomuto základnímu statku nedostává ochrany. *Nelze volat po míru a pohrdat životem*. Naše doba zná mnoho zářných příkladů ušlechtilosti a nasazení ve službě životu, ale i smutné osudy stovek milionů lidí, kteří byli krutostí či lhostejností

---

⁹ Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 58, Zvon, Praha 1991.

jiných odsouzení k bolestnému a brutálnímu osudu. Je to tragická spirála smrti, složená z vražd, sebevražd, umělých potratů, euthanasie a také z mrzačení, tělesného a duševního mučení, různých podob nespravedlivého nátlaku, svévolného věznění, zcela zbytečného uplatňování trestu smrti, deportací, otroctví, prostituce, obchodu se ženami a dětmi. K tomuto výčtu je třeba připojit nezodpovědné praktiky genetického inženýrství, jako je klonování a užívání lidských embryí pro výzkum, které je obhajováno neoprávněným poukazováním na svobodu, kulturní pokrok, podporu rozvoje člověka.

Když jsou na nejzranitelnějších a nejbezbrannějších členech společnosti páhány takové krutosti, je vážně ohroženo i samo chápání lidského rodu, které je vystavěno na hodnotách lidské osoby, důvěry, vzájemného respektu a pomoci. Civilizace založená na lásce a míru se musí těmto experimentům nedůstojným člověka vzepřít.

Hodnota výchovy

20. Aby bylo možné vybudovat civilizaci lásky, musí dialog mezi kulturami usilovat o překročení veškerého etnocentrického sobectví a sladit péči o svou vlastní identitu s pochopením pro ostatní a s respektováním odlišností. V této souvislosti se jeví jako prvořadá *zodpovědnost za výchovu*. Ta má lidem předávat vědomí jejich kořenů a poskytovat opěrné body, s jejichž pomocí by mohli formulovat své osobní místo ve světě. Současně musí učit úctě k ostatním kulturám. Je třeba vidět až za bezprostřední osobní zkušenost a přijímat odlišnosti, objevovat bohatství dějin jiných lidí a jejich hodnoty.

Poznání jiných kultur, prováděné v patřičně kritickém duchu a s pevnými etickými zásadami, vede k hlubšímu vědomí hodnot i omezení vlastní kultury a zároveň odhaluje existenci dědictví společného celému lidskému rodu. Právě díky tomuto rozšíření obzorů *má výchova mimořádnou úlohu při budování solidárnějšího a pokojnějšího světa*. Může přispívat k posílení integrálního humanismu otevřeného etickému a náboženskému rozměru, který přikládá

odpovídající význam poznání kultur a duchovních hodnot různých civilizací a dokáže jim projevovat úctu.

Odpuštění a usmíření

21. O Velkém jubileu, dvoutisícím výročí Ježíšova narození, prožívala církev mimořádně intenzivně *náročné volání po usmíření*. Tento požadavek má význam i pro složitou tematiku dialogu mezi kulturami. Často je totiž vedení dialogu obtížné, protože jej tíží tragické dědictví válek, konfliktů, násilí a nenávisti, které je neustále ožívováno pamětí. Bariéry neshod lze překonat cestou odpuštění a usmíření. Mnozí lidé, hovořící jménem střízlivého realismu, považují tuto cestu za utopistickou a naivní. Z křesťanského pohledu je to však jediná cesta, kterou lze míru dosáhnout.

Pohled věřících je upřen na Ukřižovaného. Ježíš před smrtí zvolal: „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí (Lk 23.34).“ Když tato poslední Vykupitelova slova uslyšel zločinec ukřižovaný po jeho pravici, otevřel se milosti obrácení, přijal evangelium odpuštění a obdržel příslib věčné blaženosti. Kristův příklad nám dodává jistotu, že skutečně lze zbořit mnoho zdí bránících komunikaci a dialogu mezi lidmi. Pohled na Ukřižovaného nám vlévá důvěru, že se odpuštění a usmíření může stát běžnou každodenní praxí v každé kultuře, a tedy i konkrétní možností budovat mír a budoucnost lidstva.

Připomenutím význačné jubilejní zkušenosti s *očištěním paměti* bych se chtěl obrátit na křesťany s mimořádnou výzvou, aby se stali svědky a misionáři odpuštění a usmíření, aby svými činy a vzýváním Boha pokoje uspíšili uskutečnění nádherného Izaiášova proroctví, které lze vztáhnout na všechny národy světa: „V onen den povede silnice z Egypta do Asýrie, takže Asyřané budou chodit do Egypta a Egypťané do Asýrie a Egypťané budou uctívat Hospodina spolu s Asyřany. V onen den vytvoří Izrael s Egyptem a Asýrií trojici; bude požehnáním uprostřed země, protože Hospodin zástupů mu bude žehnat takto: ‚Požehnán buď lid můj egyptský a dílo mých rukou Asýrie a mé dědictví Izrael‘ (Iz 19,23–25).“

22. Na závěr tohoto poselství míru bych se chtěl obrátit se zvláštní výzvou na vás, *mladí celého světa*, kteří jste budoucností lidstva a živými kameny ke stavbě civilizace lásky. V srdci uchovávám vzpomínku na setkání plná dojetí a naděje při nedávném Světovém dni mládeže, který se konal v Římě. Vaše odpověď byla radostná, přesvědčená a slibná. Ve vaší energii a vitalitě a ve vaší lásce ke Kristu jsem spatřil pokojnější a lidšější budoucnost světa.

Ve vaší blízkosti jsem pociťoval hlubokou vděčnost Pánu, že mi dal milost zahlédnout prostřednictvím pestré mozaiky vašich rozmanitých jazyků, kultur, obyčejů a mentalit *zázrak univerzality církve*, její katolicity a jednoty. Vaším prostřednictvím jsem viděl *obdivuhodnou rozmanitost jednoty* téže víry, téže naděje, téže bratrské lásky, které jsou výmluvným projevem nádherné reality církve, která je Kristovým znamením, nástrojem ke spáse světa a k dosažení jednoty lidského rodu.¹⁰ Evangelium vás volá, abyste znovu vybudovali původní jednotu lidské rodiny, vycházející z Boha Otce a Syna a Ducha svatého.

Drazí mladí každého jazyka a každé kultury, čeká vás *nesnadný a povznášející úkol*: být muži a ženami schopnými solidarity, míru a lásky k životu, kteří chovají úctu ke všem lidem. Staňte se tvůrci nového lidstva, v němž by bratři a sestry, členové téže rodiny, mohli konečně žít v míru!

Ve Vatikánu 8. prosince 2000

Handwritten signature of Pope John Paul II in cursive script, reading "Joannes Paulus II".

---

¹⁰ Srov. II. vatikánský koncil, dogmatická konstituce *Lumen gentium*, 1, Zvon, Praha 1995.